

גיליון שבועי
חגי שרה

גיליון: 214 שנה ד'
התשע"ז

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים נפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ז

בברכת מרנן ורבנן מעתיקי השמועה ארזי הלבנון הגאונים הגדולים רבותינו ראשי הישיבות
ראש ישיבת "פורת יוסף" מוהר"ר משה צדקה שליט"א ראש ישיבת "חברון" מוהר"ר דוד כהן שליט"א חבר מועצת גדוה"ת

היאך יצחק קידש את רבקה כשהייתה קטנה?

הנה בגמרא קידושין דף מ"א איתא, אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר, אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. המפרשים מקשים היאך יצחק קידש את רבקה שהייתה קטנה, כדאיתא במדרשי חז"ל שהייתה בת שלוש שנים, והלא האבות קיימו את כל התורה כולה, והרי אסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה?

יישוב א' - יש אומרים שאין זה איסור ממש

הרמב"ם (פ"ג מאישות הל' י"ט) כתב: "אף על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה לכל מי שירצה, אין ראוי לעשות כן אלא מצות חכמים שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה". מבואר מלשונו שאין איסור לקדש קטנה, אלא יש כאן רק עיצה טובה שלא ראוי שיקדש אדם את בתו כשהיא קטנה. וכן דקדק מדבריו מרן הבית יוסף זצ"ל בכסף משנה (פ"י מהל' אישות הט"ז) ובבית יוסף (אבה"ע סוף סי' נ"ו). וכן מבואר עוד בדברי הרמב"ם (פ"י הלכה ט"ז) שכתב: "המאמר בתו קטנה ותבעה הבעל לנישואין, בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא עד שתגדל ותעשה נערה, ואם רצו לכנוס כונס, ואין ראוי לעשות כן". וכן כתב עוד הרמב"ם (פרק ט"ו ה"ז): "לא ישא אדם עקרה וזקינה ואילונית" וקטנה" שאינה ראויה לילד, אלא אם כן קיים מצות פריה ורביה או שהיתה לו אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה. ומבואר להדיא שאם כבר קיים מצות פריה ורביה, או יש לו אשה אחרת מותר לישא קטנה. ובפירושו המשניות כתב דקידושי קטנה הוי דבר מכווער. ומדוקדק כאמור שסובר שאין זה איסור גמור.

ובעצמות יוסף (ד"ה האיש) דקדק שאין איסור בקידושי קטנה גם מדברי רש"י (ד"ה כשהיא) שכתב: "אורח ארעא אשמועינן דקטנה לכתחילה לא כדמפרש בגמרא", משמע שדין זה רק לכתחילה, ואינו איסור גמור. וכן דקדק בחי' יד דוד, ובשו"ת התשב"ץ (ח"ד חוט המשולש טור א' סי' י"ט). ולפי זה לא קשה כלל היאך קידש יצחק את רבקה בעודה קטנה. וכן נראה מדברי הטור (סימן ל"ז) שכתב: "ומכל מקום מצוה שלא יקדשנה עד שתגדיל". וכן נראה מדברי השו"ע (שם) שכתב דבריו דמצוה שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה.

אמנם בבית יוסף (שם) דייק מדברי התוספות (ד"ה אסור, השני) שרב אסר ממש מדינא, וגם הריב"ש בתשובה (סימן קצ"ג) כתב שלדעת רב הוי איסור גמור לקדש קטנה. וכן משמע מדברי הריטב"א, וכן מבואר בדברי המאירי דהוי איסור. ולדעתם עדיין צ"ע היאך קידש יצחק את רבקה בעודה קטנה, וכאמור.

יישוב ב' - כיון שהיתה יתומה יכולה היתה לכתתגדל למאן ולצאת

המהר"ל (גור אריה בראשית כ"ד נ"ז ד"ה מכאן) מתרץ שכיון שרבקה היתה יתומה ולא קידשה אביה, כמבואר במדרש (בר"ר ס' י"ב) שבתואל רצה לעכב את השידוך ובא מלאך והמיתו, לכן אין בזה איסור, כי אז אין הקידושין תופסים מהתורה אלא רק מדרבנן ואם לא תתרצה בנישואין יכולה למאן בו ולצאת.

יישוב ג' - רבקה היתה יתומה והאיסור על האב

מדברי המהר"ם ש"ף (כתובות נז:) נראה שהאיסור מוטל על האב ולכן לא שייך להקשות על בתואל שלא קיים דין זה של חכמים, כי היה עושה שלא ברצון חכמים. אך לכאורה עדיין צ"ע אם כן היאך הסכים אליעזר לקדשה בשביל יצחק, והלא כל הטעם שמא תגדל ותמאן ולא תחפוף בבעלה? ובדוחק יש לומר שרבנן תיקנו דין זה רק על האב שידאג להשיגה על טובת ביתו, כעין חיובו בחינוך בניו ובנותיו, ועל אחרים אין איסור. ויש לדקדק קצת מלשון הגמרא, שאמרו אסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה, הרי שתלו האיסור באב דוקא. ברם מדברי הרמב"ם (פ"ג מהל' אישות י"ט) מבואר שדין זה נאמר גם על המקדש.

יישוב ד' - בזמן האבות היה לקטנה דעת כמו לנערה בזמנינו ולא היה חשש שתמאן לכשתגדל

נראה ליישב בפשיטות שכל הטעם שאסור לקדש בתו כשהיא קטנה, שמא לכשתגדל תמאן ולא תחפוץ בבעלה, כי אף שטוב לה לשבת עם איזה בעל שיהיה מלשבת אלמנה, מתוך שתשנאנו בקטנותה תמשיך לשונאו בגדלותה, (עיין במאירי וברשב"א), אך בזמן האבות גם לקטנה היה דעת, וכיון שנתנה את הסכמתה להתקדש, שוב לא חוששים שתמאן לכשתגדל. וכן מצינו ברבקה עצמה שאמרו אחיה ואמה "נקרא לנערה ונשאלה את פיה" (בראשית כ"ד נ"ז), הרי שהיה לה דעת. וכן מבואר בתורה בכל מעשה פגישתו של אליעזר ברבקה והבאתה אל יצחק שהיה בה דעת, ואפילו יותר מבת י"ב שנה בדור הזה.

ובמדרש (בר"ר נח ל"ו) איתא על אנשי דור המבול שכשהיתה אשה יולדת, בו ביום היתה אומרת לתינוק הנולד, לך והבא לי צור לחתוך טיבורך, ובלילה היתה אומרת לו צא והדלק לי נר לחתוך טיבורך, ומעשה היה בתינוק שנולד ושלתו אימו להביא צור לחתוך את טבורו, ופגע בו שד ואמר לו לך ואמור לאמך שאלמלא לא האיר השחר הייתי הורגך, אמר לו אותו התינוק לך אתה ואמור לאמך שאלמלא כבר נחתך טבורי הייתי הורגך. צא ולמד ממה שמצינו במסכת ברכות (לא): שעלי דן בשמואל שחייב מיתה על שהורה הוראה בפניו, ששחיטה כשרה בור, שכל המורה הוראה בפני רבו חייב מיתה, ושמואל היה קטן בן ב' שנים ולא היה בן עונשים כלל, ותרצו המפרשים דמכל מקום בדיני שמים הכל תלוי לפי חכמתו והשגתו של האדם. וכן כתבו בעלי התוספות במושב זקנים (וישב ל"ח ז') שאם חכמת הקטן כשל בן עשרים נענש, כמו שמצינו אצל שמואל, וכן גבי ער ואונן, (ועיין בזה בארוכה במאור ישראל ברכות לא: עמ' מ"ו). ואם כך היה דעת לשמואל שהיה מזמן הנביאים, על אחת כמה וכמה רבקה אמנו שהיתה לפניו דור דורים.

ומצאתי לב"ח (אבה"ע סי' ל"ז) שביאר שאין כוונת רב עד שתהיה גדולה בגיל ובשנים ממש, אלא עד שתהיה בעלת שכל ותוכל להחליט בעצמה אם רצונה להינשא אליו ולומר "רוצה אני" ואפילו קטנה בגיל אם הגיעה לפיקחות כזו יכול האב לקדשה, וכן כתב הריטב"א (נא): שאפשר שכשיש בה דעת ומתרצית בדבר אפשר לקדשה, ומכל זה סיוע וסעד למה שנתבאר.

יישוב ה' - לפי שיצחק יכול היה לישא רק מבני משפחתו

בספר דברי שאול (חיי שרה) מיישב על פי מה שכתבו התוספות (ד"ה אסור) בסוגיין שמה שנהגו בימיהם לקדש בנותיהם ואפילו קטנות, משום שבכל יום ויום הגלות מתגברת, ואם יש סיפק ביד אדם לתת נדוניה לבתו, שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו, ותשב בתו עגונה לעולם, וכמו כן יצחק כיון שלא היה יכול לישא אלא רק מבני משפחתו, הרי זה כמתי מעט, ומותר לקדש גם קטנה.

יישוב ו' - שמא מותר וראוי לקדש קטנה שבני משפחתה אינם משמרים התורה והמצוות

עלה בדעתי ליישב עוד בס"ד שאע"פ שאסור לקדש קטנה מחשש שתגדל ותמאן ולא תחפוץ בבעלה, מ"מ היכן שמשפחתה רשעים, יש חשש גדול ואפילו חזקה שאם תמשיך לגדול בחיקם תנהג כמעשיהם ותנשא בגדלותה לרשע, ועתה תנשא בקטנותה לחתן צדיק ודאי זה ראוי ועדיף, ועולה על האיסור לקדש קטנה, כי מצילה מלוע הארי, מבאר שחת לישב בצל כנפי השכינה.

ועיין בשו"ע (או"ח סי' ש"ו סעיף י"ד) שמי ששלחו לו שהוציאו ביתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה, ויוצא אפילו חוץ לשלוש פרסאות, ואם אינו רוצה לצאת, בית דין גוזרין עליו. וכתב המשנ"ב דמותר לחלל על זה שבת באיסורי דאורייתא, ושגם אחרים מותר להם לחלל שבת בשביל זה ולא דווקא אביה, ושדעת האליה רבה שגם בהצלת קטנה הדין כאמור. ומעתה צא וחשוב שאם מותר וראוי לחלל שבת להציל קטנה שלא יוציאה מכלל ישראל, על אחת כמה וכמה שמותר וראוי לעבור על איסור קידושי קטנה להצילה שלא תטמע בין עוברי עבירה.

ולאור זה מיושב שלא היה חשש איסור בקידושי רבקה למרות שהיתה קטנה, ואדרבה ראוי היה לקדשה ולהצילה מחיק משפחתה, כמו שנא' (בראשית כ"ה כ') "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה", ואמרו רבותינו במדרש (בר"ר תולדות סי' ס"ג) שבא הכתוב ללמדך אביה רמאי ואחיה רמאי ואף אנשי מקומה כן, והצדקת הזו שהיא יוצאה מביניהם דומה היא לשושנה בין החוחים. ומצינו עוד דברים נוראים במדרש שכל בתולה שהיתה נישאת באותו מקום, היה בתואל שוכב עמה תחלה וכדי שלא ישכב עם בתו, בא המלאך ונגפו, ולכך נקרא שמו בתואל שהיה שוכב עם הבתולה תחילה.

והצעתי תירוץ זה בפני הגאון המפורסם רבי יוסף ליברמן שליט"א בעל "משנת יוסף" והסכים לדברינו, והוסיף לחזקם ממה שכתבו התוספות (ד"ה אסור לאדם שיקדש את בתו) שמה שהיו נוהגים בזמנם לקדש בנותיהם ואפילו קטנות משום שבכל יום ויום הגלות מתגברת ואם יש סיפק ביד האדם עכשיו לתת לבתו נדוניה שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב עגונה לעולם, [לפי שלא יצליחו לקדשה לראוי לה]. הרי שמחשש רחוק זה התירו קידושי קטנה, ועל אחת כמה וכמה יש להתיר קידושי קטנה מחשש שתגדל בבית אביה ותצא לתרבות רעה וישיאנה אביה לעוברי עבירה.

מכתבים והצטרפות לאלפי מגיבי "אשכול יוסף": keremyosef@okmail.co.il פקס: 153-2-5373570

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת: בידך ליטול חלק ולהיות שותף בהוצאת הספר "אשכול יוסף" על התורה, הספר שיהיה מנכסי צאן ברזל של הספרות התורנית לכל הדורות כולן!!! הספר יכלול את כל המאמרים עה"ת שפורסמו בעלוני אשכול יוסף מיום היווסדה, בתוספת נופך מרובה, בכל פרשה כ 4 מערכות של קושיא ועשרות תירוצים. הספר מכיל 1000 עמודים, בעריכה נאה ומשובחת. אי"ה בשלב א' יודפסו כ 2500 עותקים. הדפסת הספר מתעכבת בשל קשיים בהשגת המימון הנדרש להגשתו לדפוס. אשרי הזוכה ליטול חלק ולהיות שותף בהפצתו לזיכוי הרבים לבתי המדרשות והישיבות ברחבי הארץ: ניתן להקדיש ולהנציח (לברכה והצלחה, לע"נ, זש"ק, וכו') הקדשה על רבע עמוד בספר: 500 ₪. חצי עמוד 1000 ₪. עמוד שלם 2000 ₪. התקשר עוד היום: 054-84-60007

היאר יצחק אבינו קידש את רבקה במרם שיראנה?

הנה בגמרא בקידושין דף מ"א איתא, אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו ורחמנא אמר ואהבת לרעך כמוך, והקשה לרעך כמוך, והקשה בספר פענח רוא (ח"א) כיצד קידש יצחק את רבקה על ידי אליעזר מבלי לראותה, והלא האבות קיימו את כל התורה כולה?

יישוב א' - לפי שהיה עולה תמימה לא יכל לצאת מאר"י והיכן שאינו יכול מותר

בספר פענח רוא (שם) מתרץ שיצחק לא יכול היה לצאת לחו"ל, כמו שכתב רש"י (בראשית כ"ו ב) בשם המדרש (בר"ר ס"ד ג) "גור בארץ הזאת" א"ר הושעיה יצחק עולה תמימה מה עולה אם יצאה חוץ לקלעים נפסלת, אף יצחק. על כן היה יצחק מוכרח לקדש באמצעות שליח, דכשאינו יכול לקדש בעצמו מותר לקדש על ידי שליח, כמו שכתב רש"י בסוגיין שאם יכול לקדש בעצמו וקידש על ידי שליח הוי איסור, משמע שאם אינו יכול אין בזה איסור. שוב מצאתי שכן תירץ רבינו יהודה החסיד בספר חסידים, (סימן שפ"ט).

אך בחי' יד דוד הקשה שמדברי התוספות (ד"ה אסור) משמע שבכל אופן אסור לקדש עד שיראנה, ולדבריהם עדיין יהיה קשה היאך קידש יצחק את רבקה מבלי שיראנה.

יישוב ב' - אברהם התבשר אחרי העקידה שרבקה נולדה והיא בת זוגו של יצחק

בחי' יד דוד מתרץ שכיון שאברהם התבשר אחרי העקידה שרבקה נולדה והיא בת זוגו של יצחק כמבואר בחז"ל (בר"ר נ"ז א, רש"י בראשית כ"ב כ) ממילא לא היה מקום לחשוש שימצא בה דבר מגונה לכשישאנה.

יישוב ג' - אליעזר קידש ליצחק את רבקה על תנאי

הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (כי תשא) מתרץ שאליעזר קידש את רבקה על תנאי שאם יצחק יתרצה בה תהיה אשתו, ועל פי זה ביאר מה שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, ותאמר אל העבד מי האיש הלזה וגו' ויאמר העבד הוא אדוני ותקח הצעיף ותתכס", וקשה למה לא היתה צנועה עד כאן, ואם היתה צנועה למה רק עכשיו כסתה פניה. אלא רבקה ידעה שהקידושין על תנאי שיצחק יראנה, ולכן לא כסתה פניה עד שיראנה, אבל כיון דכתיב "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים" וכבר ראה אותה יצחק וקיים דין חז"ל שאסור לקדש את האשה עד שיראנה, מיד "ותקח הצעיף ותתכס", דמכאן ואילך אין להסתכל.

יישוב ד' - י"א שאליעזר לא היה שליח קידושין אלא רק להביא את רבקה

בספר מושב זקנים עה"ת מבעלי התוספות כתב דאליעזר לא היה שליח לקידושין או לנישואין, אלא רק שליח בעלמא להביא את רבקה, וכתב דראיה לדבר ממה שאמרו רבותינו בסוגייתנו שאסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה, ועוד דמצוה בו יותר מבשלוחו, ומוכח מזה שלא קדשה על ידי שליח, אלא אליעזר נשלח רק להביאה.

אך הפרקי דרבי אליעזר (פרק ט"ז) סובר שאליעזר היה שליח נישואין, כמו שנא' "ויברכו את רבקה" והיינו ברכת נישואין. ובפירוש החזקוני משמע שאליעזר היה שליח בין לקידושין ובין לנישואין, דכתיב (בראשית כ"ד י) "ויקח העבד עשרה גמלים" וכתב החזקוני "להרכיב עליהן עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונישואין". ובמסכת כלה מבואר שהיה שליח קידושין, הובא בתוספות בכתובות (ז:), ועיין שם מה שכתבו בזה, (והאריך בזה בס' מנחת אשר עה"ת סי' כ"ו).

יישוב ה' - שמא מעת העקידה כהו עיני יצחק ולא יכול היה לראות

רש"י (בראשית כ"ז) עה"פ "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות" פירש שכשנעקד יצחק על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשוחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעוניהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. ולפי פשוטו של מקרא שנא' "ויהי כי זקן יצחק" יש לומר שרק אחר כך במשך השנים כהו עיניו של יצחק לעת זקנותו ולא יכול היה לראות, ברם אולי יש לומר שכבר מזמן העקידה לא יכול היה יצחק לראות ומה שנאמר "ויהי כי זקן יצחק" הכוונה למה שנאמר בהמשך "ויקרא את עשיו", וצ"ע. ואם אכן השערה זו נכונה שכבר משעת העקידה כהו עיניו של יצחק, יהיה מיושב היאך קידש יצחק את רבקה בלא שיראנה, דדין זה לא שייך במי שאינו יכול לראות.

יישוב ו' - האבות קיימו התורה רק בארץ ישראל

יש מתרצים על פי שיטת הרמב"ן (בראשית כ"ו ה) שהאבות קיימו את כל התורה רק כשהיו בארץ ישראל ולא כשהיו בחוץ לארץ, (ועי' בזה בארוכה בשדי חמד מערכת אל"ף, אבות עולם, אות קנ"ט), וכיון שמעשה הקידושין היו בחו"ל אף שיצחק עצמו היה באותו זמן בארץ ישראל אינו בכלל דין "עד שיראנה", ולכן יכול היה אליעזר לקדש את רבקה בלא ראיית יצחק.

ולכאור תירוץ זה תלוי בחקירת האחרונים [אור שמוח פ"ב מהלכות גירושין הלכה ט"ו, קצוה"ח סימן קפ"ח פר"ח ועוד] בגדר דין שלוחו של אדם כמותו, אם הכוונה שהשליח נעשה כגופו של המשלח, כלומר שנתנה תורה כח בידי האדם להעביר כוחו לשלוחו, והשליח עצמו הוא העושה את חלות הדבר. או שאין השליח אלא כיד אריכתא של המשלח, והמשלח הוא פועל את חלות הדבר, והתורה רק חיזקה את כוחו להאריך ידו לכל מקום שירצה על ידי השליח, ונפק"מ אם המשלח נשטתה וכדומה. ותלו זאת במחלוקת הטור והרמב"ם שלדעת הטור השליח הוי רק כיד אריכתא של המשלח, ולדעת הרמב"ם השליח הוא במקום המשלח.

ומעתה אם נאמר שהשליח הוא רק כידא אריכתא של המשלח, מה בכך שאליעזר היה בחו"ל, הלא כיון שיצחק היה באר"י ואליעזר הוי רק כיד אריכתא של יצחק, ממילא שייך האיסור לקדש האשה עד שיראנה, כי יצחק היה בארץ ישראל וכאן קיים התורה, אבל אם נאמר שהשליח הוא במקום המשלח, ממילא מיושב כאמור שכיון שאליעזר היה בחו"ל ושם לא היו האבות מקיימים את התורה כולה, לא היה חיוב לראותה.

יישוב ז' - אם נפטר יצחק מכל המצוות שמרתה נשמתו בעת העקידה

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד בקובץ שיעורים (ח"ב סימן כ"ט אות ב') כתב לבאר מה שאמרו שמוצות בטלות לעתיד לבוא, שאין הכוונה שהזמן שלעת"ל גורם שיתבטלו המצוות, אלא שהמתים שיחיו יהיו פטורים מהמצוות דגורת הכתוב שכיון שמת אדם נעשה חופשי מן המצוות אפילו לאחר שיחיה, ודין זה נוהג גם בזמן הזה שאם יהיה נס כמתים שהחיה יחזקאל פטורין מכל המצוות ולא יהיה לעתיד לבוא התחדשות בדיני התורה, ואנשים שלעת"ל ישארו בחיים ולא יחיו על ידי תחית המתים יהיו חייבים בכל המצוות.

וחזיק חידושו (באות ד') ממה שאמרו במסכת נדה (סא): שמדתן תכריכי המת אין בהן משום כלאים זאת אומרת מצוות בטילות לעתיד לבוא. שהרי עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן, וממילא יהיו לבושין אז בכלאים, ואף שיוכלו תיכף לפשוט בגדיהן וללבוש אחרים, מכל מקום לא ימלט שרגע אחד יהיו לבושים כלאים ואסור לגרום לחבירו שיהיה אנוס בעבירה. והוסיף להוכיח כן מהריטב"א (נדה סא): שהקשה ממתים שהחיה יחזקאל שהניחו תפילין אלמא דאין מצוות בטילות לעתיד לבוא, ומוכח מקושיית הריטב"א שהמיתה גורמת שיהיה האדם פטור מהמצוות אף לעתיד לבוא שיקום לתחיה. ויש להוסיף שאכן הריטב"א שם כתב להדיא שלעתיד לבוא בתחית המתים יהיו פטורים מן המצוות, ופירש שזה מה שאמרו במסכת שבת (קנא): שימות המשיח אין בהם לא זכות ולא חובה.

לאור יסוד זה שלעתיד לבוא בתחית המתים יהיו פטורים מהמצוות, תירץ בספר מקדש מלך (לך לך עמ' מ"ג) היאך יצחק קידש את רבקה בלא שיראנה, שהרי רבותינו בפרקי דר"א (פרק ל"א), דרשו: "רבי יהודה אומר כיון שהגיע החרב על צוארו פרחו ויצאה נשמתו של יצחק, כיון שהשמיע קולו מבין שני הכרובים ואמר אל תשלח ירך אל הנער, חזרה הנפש לגופו, והתירו ועמד על רגליו". ומעתה כיון שפרחה נשמתו של יצחק ורק אחר כך קם לתחיה, הרי נפטר מכל המצוות כאמור, וממילא לא היה מחויב לקדש אשה עד שיראנה.

אלא שיש להעיר על יסוד זה מכמה סיבות, זה יצא ראשונה שהרי מעיקרא בלא"ה היו יצחק והאבות פטורים מהמצוות, כי עדיין לא נתנה התורה ובכל זאת קיימום, ואם כן מה בכך שמת וקם לתחיה. וכמו שכתב הריטב"א (נדה סא): שמכל מקום גם לעת"ל לא יהיו חייבים במצוות אבל יש מצוות קדושות כעין תפילין שניהגו בהן מעצמן מפני שלימותן ותפארתן, כמו האבות הראשונים שהיו חייבין רק בשבע מצוות וקיימו כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין (יומא כח:). ועוד הלא יצחק עדיין לא התחייב במצוות שיהיה פטור בהן על ידי מיתתו. ועוד יש להעיר שהרי כתב שם הריטב"א בפירושו שמוצות בטלות לעתיד לבוא, דווקא לתחית המתים העתיד לבא שיהא סוף הכל וקרינא ביה היום לעשותם ולמחר לקבל שכרן, אבל בתחית המתים של מתי יחזקאל שלא היו אלא במקצת לא בטלו תורה ומצוות, שהרי לא היה להם תחית המתים גמורה לקבל שכר שהרי הולידו בנים וגם חזרו לעפרם.

ומבואר שכלל זה לא נאמר גבי תחיה של חיי שעה, אלא רק לעתיד לבוא שהתחיה היא לחיי העתיד, וממילא גם תחיה של יצחק אינה בגדר פטור מהמצוות. וזו הערה גם על דברי הקובץ שיעורים שחידש שאם יהיה בזמן זה כמתים שהחיה יחזקאל יהיו פטורים מהמצוות. (וראה בספר שיעורי כרם יוסף קידושין עמ' שי"ד עוד 7 תירוצים, ונשמטו כאן מחוסר מקום)

שני המאמרים בגיליון זה לקוחים מתוך הספר רב המכר "שיעורי כרם יוסף קידושין"

הספר שנתקבל באהבה וחיבה בעולם התורה ולא מש משולחנם של ראשי הישיבות מגידי השיעורים ומרביצי התורה: "אינו דומה כלל לימוד מסכת קידושין בלי כרם יוסף, ללימוד המסכת עם כרם יוסף!"

ייחודיו של הספר בהיותו מקיף את כל הנושאים המדוברים על סדר הדף, תוך היקף אדיר של כל התשובות לכל השאלות!!! ביחוד על הדפים מ"א מ"ב מ"ג אשר עליהם כתב וערך המחבר למעלה מ-200 עמודים.

הספר מעוטף בהסכמתו הנלהבת של רבינו ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" וחבר מועצת גדוה"ת

י-ם: הפצת ספרי קודש רח' דוד 1 ש. הבוכרים, יפה נוף צומת בר אילן, ספר הספרים שם, ספרי מאה שערים מא"ש 15, אור החיים סנטר מאה שערים, ב"ב: משפ' שבתאי רח' ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקום), 03-5796146 (9 באינטרקום) ביתר: משפחת סימן טוב, רחוב בן זכאי 7 - 02-5808831 קרית ספר: משפ' שחמורוב מסילת יוסף 4 ק"ג, 052-7606856 לבירורים והזמנות בכל רחבי הארץ: 054-84-60007/8 02-5373570

ישיבת המתמידים בבהמ"ד "צופיוף"

מועדי התפילות:

מנחה עש"ק: 4:30 שחרית שב"ק: 8:05 קרבנות, 8:20 הודו
לאחר התפילה קידושא רבה

מועדי סדרי הלימוד:

עש"ק: (18) משמרה א': מהשעה 3:00 עד 3:30

ב': מהשעה 3:30 עד 4:00 משמרה ג': מהשעה 4:00 עד 4:30

שב"ק בבוקר: (15) מהשעה 7:35 עד 8:05 אח"כ שחרית

שב"ק בצהרים: (13) מהשעה 1:30 עד 3:15 אח"כ מנחה

מוצ"ש (מלגה מיוחדת): מהשעה 7:30 עד 9:30

"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפי ישראל על ידי האחים הנעימים היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה מיחידי סגולה ידידנו היקרים כמר גדעון ניסים ומר אהרן ניסים הי"ו לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם בכל מעשה ידיהם בכלל הברכות יבורך ידידנו הנעלה שלומי ניסים הי"ו מוקדש לע"נ הוריהם היקרים: סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורג'יה ע"ה, ת. נ. צ. ב. ה. **עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר** ◇